ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ
ҚАЗАҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ҒАЛЫМ ҰСТАЗ

ШАҒИЛА ӘКІМБАЙҚЫЗЫ ҚҰСАНОВА

АЛМАТЫ, 1993

ОҚЫРМАНДАР ЕСІНЕ

Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік Ұлттық университеті ғалымдарының биобиблиографиялары сериясының жалғасы болып табылатын бұл көрсеткіш тарих ғылымының докторы, профессор Шағила Әкімбайқызы Құсановаға арналған.

Библиографияға ғалымның өмірі мен еңбектерін сипаттайтын мәліметтер, оның өз еңбектері және ол туралы жазылған әдебиеттер енгізілді.

Көрсеткіш материалдары мезгілдік тәртіппен орналасқан, әрбір жыл көлемінде әуелі қазақша, одан кейін орыс тілдерінде жарияланған еңбектер беріліп отыр.

Кітапша соңындағы әріптік көрсеткішіне еніп отырған еңбектерінің тұсындағы сандар олардың мезгілдік көрсеткішінің рет тәртібін білдіреді.

Көрсеткіш ғылыми қызметкерлерге, тарих мамандарына, орта арнаулы және жоғары оқу орындарының студенттері мен оқушыларына, аспиранттарға және кітапхана қызметкерлеріне арналған.

ҒЫЛЫМИ КІТАПХАНА

«ҚАЗАҚ ТІЛІ» ҚОҒАМЫ

Жауапты редактор: **Зейнолла Қари**

Құрастырушылар: **А. Қоразова, А. Скатова**

ТАРИХ ҒЫЛЫМЫНЫҢ ДОКТОРЫ, ПРОФЕССОР Ш. Ә. ҚҰСАНОВАНЫҢ ӨМІРІ МЕН ҚЫЗМЕТІНІҢ НЕГІЗГІ КЕЗЕҢДЕРІ

Шагила Әкімбайқызы Құсанова 1923 жылы 11 сәуірде Шығыс Қазақстан облысының Ұлан ауданындағы Бозанбай ауылында туған.

1940 ж. С. М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университеті филология факультетінің студенті.

1941–1945 жж. Ұлы Отан соғысына қатысты. Қырым, Украина, Сталинград майдандарында болып, Молдавия, Румыния, Болгария, Чехословакия, Польша, Германия мемлекеттерін неміс басқыншыларынан азат етуге қатысты.

1943 ж. «Жауынгерлік еңбегі үшін», «Сталинградты қорғағаны үшін» медальдарымен наградталды.

1944 ж. «Ерлігі үшін» медалімен наградталды.

1945 ж. «Ерлігі үшін», «1941–1945 жж. Ұлы Отан соғысында Германияны жеңгені үшін» медальдарымен наградталды.

1945–1949 жж. С. М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университеті тарих факультетінің студенті.

1949–1952 жж. Қазақ ССР Ғылым академиясының жанындағы Ш. Уәлиханов атындағы тарих, археология және этнография институтының аспиранты.

1952–1961 жж. ҚазМУ-дің КПСС тарихы кафедрасының ассистенті.

1961–1964 жж. ҚазМУ-дің КПСС тарихы кафедрасының аға оқытушысы.

1963 ж. Кандидаттық диссертация қорғады.

1964–1980 жж. ҚазМУ-дің КПСС тарихы кафедрасының доценті.

1965 ж. «1941–1945 жж. Ұлы Отан соғысының жеңісіне 20 жыл» медалімен наградталды.

1968 ж. «Совет Одағы Қарулы күштеріне 50 жыл» медалімен наградталды.

1970 ж. «1941–1945 жж. Ұлы Отан соғысының жеңісіне 25 жыл», «Ерлік еңбек үшін. В. И. Лениннің туғанына 100 жыл толуы құрметіне» арналған медальдарымен наградталды.

1972 ж. Чехословакияның «Словак халық көтерілісіне қатысқаны үшін» медалімен наградталды.

1975 ж. «1941–1945 жж. Ұлы Отан соғысының жеңісіне 30 жыл» медалімен наградталды.

1978 ж. Тарих ғылымының докторы дәрежесін алу үшін диссертация қорғады.

— «Совет Одағы Қарулы күштеріне 60 жыл» медалімен наградталды.

1980 ж. «1941—1945 жж. Ұлы Отан соғысының жеңісіне 35 жыл» медалімен наградталды.

— «Қазақ ССР-інің жоғары білім берудегі еңбек сіңірген қызметкері» атағы берілді.

1980—1990 жж. ҚазМУ-дің саяси тарих кафедрасының меңгерушісі.

1985 ж. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Құрмет грамотасымен наградталды.

1990 жылдан қазірге дейін Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік ұлттық университеті саяси тарих кафедрасының профессоры.

ТАРИХ ҒЫЛЫМЫНЫҢ ДОКТОРЫ, ПРОФЕССОР Ш. Ә. ҚҰСАНОВАНЫҢ ҒЫЛЫМИ, ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ ҚЫЗМЕТІ ТУРАЛЫ ҚЫСҚАША ОЧЕРК

Шағила Әкімбайқызы Құсанова 1923 жылы Шығыс Қазақстан облысының Ұлан ауданындағы Бозанбай ауылында туған.

1940 жылы орта мектепті бітіріп, Қазақ мемлекеттік университетінің филология факультетіне оқуға түсті. Ұлы Отан соғысы басталғанда Шағила өз еркімен сұранып, майданға аттанды. 1941 жылы қыркүйек айында әскери ант қабылдап, Ташкенттегі екі айлық байланысшылар курсын тәмамдаған соң майданға жолдама алды.

Байланысшы Шағила Әкімбайқызы өзінің 33-ші гвардиялық артиллериялық полкімен бірге Қырым, Украина, Сталинград майдандарындағы шайқастарда болып, Молдавия, Румыния, Болгария, Чехословакия, Польша, Германия мемлекеттерін неміс басқыншыларынан азат етуге қатысты.

Ұлы Отан соғысына қатысып, көрсеткен ерлігі үшін Ш. Құсанова «Ерлігі үшін» «1941—1945 жылғы Ұлы Отан соғысында Германияны жеңгені үшін», «Жеңістің 20 жылдығына байланысты», «Жеңістің 25 жылдығына байланысты» және т. б. медальдарымен наградталды.

1945 жылы соғыс аяқталғаннан кейін С. М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің тарих факультетінде оқуын жалғастырды. 1949—1952 жылдары Қазақ ССР Ғылым Академиясының жанындағы Ш. Уәлиханов атындағы тарих археология және этнография институтының аспирантурасында оқыды.

1963 жылы «1929—1930 жылдары Қазақстанда жаппай колхоздастыру қозғалысын өрістету кезеңінде ауылдық және селолық партия ұйымдарының нығаюы» деген тақырыпта кандидаттық диссертация қорғап шықты.

1952 жылдан бастап Қазақ мемлекеттік университетіне ассистенттік қызметке алынып, аға оқытушы, доценттікке дейін көтерілді.

1978 жылы Ш. Құсанова «1926—1932 жылдары социализмнің негізін құру кезеңінде Қазақстан еңбекшілер ұйымының жаппай көпшілік әрекетіне Коммунистік партияның басшылығы» деген тақырыпта докторлық диссертацияны ойдағыдай қорғап шықты.

1980 жылы Ш. Құсановаға профессор атағы берілді және кафедра меңгерушісі болып үздіксіз қызмет атқарды.

Құсанованың ғылыми зерттеулерінің ауқымы өте кең: Қазақстанда жаппай коллективтендіру кезеңінде, ауылдық, селолық жерлерде партия ұйымдарының ныгаюы, қаһарман қазақ қыздарының 1941—1945 жылдары Ұлы Отан соғысында көрсеткен ерліктері, партия комитеті және бұқаралық ұйымдар, «Саяси тарих» курсына әдістемелік—талдау, ХХ ғасырдың бірінші жартысында Қазақстандағы партиялар

мен қозғалыстар үнемі ғалым назарын аударып отырған мәселелер деуге болады.

Ш. Құсанова тарих ғылымдарының білікті маманы ретінде республикалық және Мәскеуде, Уфада, Ярославльде, Ташкентте, Душанбеде өткен Бүкілодақтық ғылыми—теориялық конференцияларда үнемі баяндамалар жасады.

Ш. Ә. Құсанова көптеген ғылыми-ұйымдастыру жұмысы мен қоғамдық қызметтер атқарды. Университет жанындағы кандидаттық диссертация қорғау жөніндегі мамандандырылған ғылыми советтің мүшесі болды.

Шағила Әкімбайқызы ғылыми-педагогикалық қызметке, жастарды ғылыми жұмысқа баулу ісіне белсене атсалысып келеді. Оның ғылыми жетекшілігімен кандидаттық диссертациялар қорғаған мамандар республикамыздың жоғары оқу орындарында айтарлықтай еңбек етуде.

Тарих ғылымын дамытуға қосқан үлесі мен ғылыми педагогикалық кадрлар дайындаудағы зор еңбегі үшін Ш. Ә. Құсанова «Қазақ ССР-інің жоғары білім берудегі еңбек сіңірген қызметкері» атағы берілді және Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Құрмет грамотасымен наградталды.

Ш. Құсанова жан-жақты білімді ғұлама ғалым, педагог және ұл-қыз өсіріп, тәрбиелеген ана. Қазірдің өзінде Ш. Құсановаға тоқмейілсінудің өзі жат, ол әлі де бұрынғы күш-қайраттылығымен баяғы қалпында жұмыс істеуде. Мейірбан, адамдарға білім сыйлаған Шағила Әкімбайқызы өзінің жетпіс жылдығын жарқын ойларының кемеліне келген шағында қарсы алғалы отыр.

ТАРИХ ҒЫЛЫМЫНЫҢ ДОКТОРЫ, ПРОФЕССОР Ш. Ә. ҚҰСАНОВАНЫҢ ӨМІРІ МЕН ЕҢБЕКТЕРІ ТУРАЛЫ ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алдажуманов К. С. Всемирно-историческое значение победы Советского народа в Великой Отечественной войне: [О. Ш. Кусановой] // Вестник АН КазССР —1985.—С. 4.

2. Бакбергенов С. Советтік патриоттық: [Ш. Құсанова жайлы] // Қазақстан әйелдері. — 1963. — № 1.—4—5 бет.

3. Есть связь // Казахст. правда. — 1975.—7 мая.

4. Кенжебаева С. Партия комитеті және бұқаралық ұйымдар // Қазақстан коммунисі. — 1978. № 12. — 83—85 бет.

5. Кусанова Ш. А. // Библиография обществоведов Казахстана. Алма-Ата: Наука, 1986. — С. 271. — портр.

6. Латиева С. Бір құшақ гүл // Арулар отты жылдарда.— Алматы: Қазақстан, 1975. 153—164 бет.

7. Марденова А. Фронтовики, наденьте ордена! /// Қазақ университеті. 1975. — 7 мая.

8. Потапов А Гвардейцы освободители: [О. Ш. Кусановой] // Гвардейцы фронта и тыла. Алма-Ата: Казахстан, 1974. — Гл. 1, ч. 3. — С. 67 69

9 Ыбыраев Е. Қаһарман қазақ қыздарының 1941—1945 ж. Ұлы Отан соғысында көрсеткен ерліктері жайлы // Соц. Қазақстан.— 1975. 26 сәуір.

10. Ыдырысов Қ. Алматыдан Берлинге дейін: [Қазақтың С. М. Киров атындағы мем. ун-тінің ұстазы Ш. Ә. Құсановның Ұлы Отан соғысындағы ерлігі жайлы] // Қазақстан мұғалімі. — 1974. - 9 мамыр.

11. Ысымов А Жылдар ізі: [33-ші гвардиялық артиллерия екпінді полкінің гвардия кіші сержанты радист Ш. Құсанова туралы] // Соц. Қазақстан. - 1980. — 9 мамыр.

12. Ятмурова С. Она прошла по той войне: [О б. ст. радисте 33-го гвардейс. арт. полка Ш. А Кусановой] // Казахст. правда. — 1984. — 23 дек.

ҒЫЛЫМИ ЕҢБЕКТЕРІ

1. Укрепление аульных и сельских партийных организаций в Казахстане в период коллективизации. — Алма-Ата: Казгосиздат, 1958. — 36 с.

2. Укрепление аульных и сельских партийных организаций в период развертывания массового колхозного движения в Казахстане (1929—1930 гг.): Автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. ист. наук. — Алма-Ата, 1962. — 19 с.

2. Дәуір // Қазақ Совет Энциклопедиясы. — Алматы: Қазақ Сов. Энцикл., 1973. — Т. 3 — 505 бет.

3. Жаңа түрпатты партия // Қазақ Совет Энциклопедиясы. — Алматы: Қазақ Сов. Энцикл., 1974. — Т. 4. — 290 бет.

4. Коммунистическая партия Казахстана в годы Великой Отечественной войны 1941—1945 гг. — Алма-Ата: Об-во «Знание», 1975. — 20 с.

5. Ленинские положения об участии женщин в общественно-политической жизни — в действии. — Алма-Ата: Об-во «Знание», 1975. — 23 с.

6. Партийное руководство деятельностью массовых организаций трудящихся: [На материалах Казахстана 20—30-е годы]. — Алма-Ата: Казахстан, 1976. — 180 с.

7. Руководство КПСС деятельностью массовых организаций трудящихся Казахстана в период создания фундамента социализма (1926—1932 гг.): Автореф. дис. на соиск. учен. степени д-ра ист. наук. — Алма-Ата, 1977. — 35 с.

8. Руководящая роль КПСС в системе диктатуры пролетариата: Некоторые вопросы историографии // Актуальные вопросы партийного руководства социалистическим и коммунистическим строительством в Казахстане. — Алма-Ата, 1978 — С. 3—16.

9. Идейно-политическое воспитание рабочих в промышленных предприятиях. — Алма-Ата, 1986. — 41 с. / Соавт. С. Т. Жалмагамбетова.

10. Партийное руководство подготовкой идеологических кадров и совершенствованием идеологической работы. — Алма-Ата, 1986. — 40 с. / Соавт. С. Т. Жалмагамбетова.

11. Партийное руководство развитием социальной активности рабочих промышленных предриятий Казахстана (1971—1975 гг.). // Деятельность Компартии Казахстана по повышению трудовой и общественно-политической активности масс в условиях развитого социализма. — Алма-Ата, 1986. — С. 12—21.

12. Рост и укрепление рядов партии в 1971—1975 гг. — Алма-Ата, 1986. — 40 с. / Соавт. С. Т. Жалмагамбетова.

13. Обновление партии в условиях перестройки. — Алма-Ата, 1990. — 37 с.

ЖИНАҚТАР МЕН МЕРЗІМДІ БАСПАСӨЗ БЕТТЕРІНДЕ ЖАРИЯЛАНҒАН ТУЫНДЫЛАРЫ

14. Укрепление аульных и сельских парторганизаций в период развертывания массового колхозного движения в Казахстане // Учен. зап. КазГУ. — 1959. — Т. 42. История КПСС. Вып. 2. — С. 130—143.

15. Революция бесігі // Қазақстан әйелдері. — 1963. — № 7. — 1—2 бет.

16. Лениндік оқулар — ғылым қамқоршысы // Жетісу. — 1969. — 17 маусым.

17. Отан үшін отқа түскен... Жауынгер қандай болуы керек? // Лениншіл жас. — 1970. — 18 қараша.

18. В. И. Ленин о партийном руководстве деятельностью общественных организаций в период построения социализма // Тез. докл. науч. конф. профессорско-преподавательского состава, посвященной XXIV съезду КПСС. — Алма-Ата: КазГУ, 1971. — С. 16—18.

19. Претворение в жизнь ленинских идей о руководстве партии общественными организациями 1926—1932 гг. / На материалах Казахстана // Вопр. истории. — Алма-Ата: КазГУ, 1972. — Вып. 4. — С. 72—82.

20. Идейно-организационное укрепление партийных организаций Казахстана в 1926—1932 гг. // Вопр. истории. — Алма-Ата: КазГУ, 1974. — Вып. 2. — С. 172—180.

21. В. И. Ленин және әйел теңдігі // Қазақстан әйелдері. — 1975. — № 4. — 1—3 бет.

22. Теңдік — социалистік қоғам әкелген жеңіс: [Халықаралық әйелдер жылы] // Жетісу. — 1975. — 7 тамыз.

23. Әңгіме ар тазалығы жайында: [Семьядағы қыз бала тәрбиесі жайлы] // Қазақстан әйелдері. — 1979. — № 12. — 10 бет.

24. Қазақ әйелінің тамаша тағдыры // Соц. Қазақстан. — 1980. — 28 тамыз.

25. Партия авангард советского народа // Решения XXVI съезда КПСС — крупный вклад в теорию и практику научного коммунизма: Материалы межвуз. науч.-теорет. конф. ученых г. Алма-Аты. — Алма-Ата, 1982. — С. 13—15.

26. Вопросы партийного руководства государственными и общественными организациями // Актуальные проблемы методологии, историографии и историко-партийной науки: Материалы науч.-теорет. конф. — Алма-Ата: Казахстан, 1985. — С. 62—67.

27. Женщины участницы Великой Отечественной войны // Материалы науч.-теорет. конф., посвящ. 40-летию Великой Победы. — Алма-Ата, 1985.

28. Кәсіподақ рөлін сөз еткен // Жетісу. — 1986. — 11 наурыз.

ЕҢБЕКТЕРДІҢ ӘРІПТІК КӨРСЕТКІШІ

Әңгіме ар тазалығы жайында 23
В. И. Ленин және әйел теңдігі 21
Дәуір 2
Жаңа тұрпатты партия 3
Кәсіподақ ролін сөз еткен 28
Лениндік оқулар — ғылым қамқоршысы 16
Қазақ әйелінің тамаша тағдыры 24
Отан үшін отқа түскен 17
Революция бесігі 15
Теңдік — социалистік қоғам әкелген жеңіс 22

* * *

В. И. Ленин о партийном руководстве деятельностью общественных организаций в период построения социализма 18
Вопросы партийного руководства государственными и общественными организациями 26
Женщины участницы Великой Отечественной войны 27
Идейно-организационное укрепление партийных организаций Казахстана в 1926—1932 гг. 20
Идейно-политическое воспитание рабочих в промышленных предприятиях в 1971—1975 гг. 9
Коммунистическая партия Казахстана в годы Великой Отечественной войны 1941—1945 гг. 4
Ленинские положения об участии женщин в общественно-политической жизни — в действии 5
Обновление партии в условиях перестройки 13
Партийное руководство деятельностью массовых организаций трудящихся 6
Партийное руководство подготовкой идеологических кадров и совершенствованием идеологической работы 10
Партийное руководство развитием социальной активности промышленных предприятий Казахстана (1971—1975 гг.) 11
Партия — авангард советского народа 25
Претворение в жизнь ленинских идей о руководстве партии общественными организациями 1926—1932 гг. 19
Рост и укрепление рядов партии в 1971—1975 гг. 12
Руководство КПСС деятельностью массовых организаций трудящихся Казахстана в период создания фундамента социализма 7
Руководящая роль КПСС в системе диктатуры пролетариата 8
Укрепление аульных и сельских партийных организаций в Казахстане в период коллективизации 1
Укрепление аульных и сельских парторганизаций в период развертывания массового колхозного движения в Казахстане 14
Укрепление аульных и сельских партийных организаций в период развертывания массового колхозного движения в Казахстане 1929—1930 гг. 2

МАЗМҰНЫ

Оқырмандар есіне 3

Тарих ғылымының докторы, профессор Ш. Ә. Құсанованың өмірі мен қызметінің негізгі кезеңдері 4

Тарих ғылымының докторы, профессор Ш. Ә. Құсанованың ғылыми, педагогикалық және қоғамдық қызметі туралы қысқаша очерк 6

Тарих ғылымының докторы, профессор Ш. Ә. Құсанованың өмірі мен еңбектері туралы әдебиеттер 8

Ғылыми еңбектері 9

Жинақтар мен мерзімді баспасөз беттерінде жарияланған туындылары . . . 10

Еңбектердің әріптік көрсеткіші . 11

Тип. офсеттік лаб. ҚазМҰУ, зак. 99—100